

**ศักยภาพผู้นำชุมชนเพื่อขับเคลื่อนทุนชุมชนสู่การจัดการชุมชนเข้มแข็ง
และยั่งยืนของตำบลแม่เปา อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย**

**Potential of the Community Leaders for Driving the Community Capital for
Strong and Sustainable Community Management in Mae Pao
Sub-district, Phaya Meng Rai District, Chiang Rai Province**

(วันรับบทความ: 25 กรกฎาคม 2562; วันแก้ไขบทความ: 1 กันยายน 2562; วันตอบรับบทความ: 5 กันยายน 2562)

นาวัน พรหมใจสา*

Nawin Promjisa

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนเพื่อขับเคลื่อนทุนชุมชนสู่การจัดการชุมชนเข้มแข็งและยั่งยืนของตำบลแม่เปา อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย ประชากรกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้นำชุมชนแม่เปา จำนวน 14 คน หัวหน้าหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง จำนวน 6 คน และกลุ่มสมาชิกในชุมชน ประกอบด้วย กลุ่มเยาวชน กลุ่มสตรี กลุ่มผู้สูงอายุ โดยกำหนดตัวแทนกลุ่มละ 5 คน รวม 15 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง โดยมีคำถามปลายปิดและปลายเปิด ร่วมกับเทคนิควิธีการได้มาของข้อมูล ได้แก่ การสัมภาษณ์ และการจัดเวทีชาวบ้าน การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มา โดยตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล แล้วจัดหมวดหมู่ข้อมูล

ผลการวิจัย พบว่า ศักยภาพผู้นำชุมชนเพื่อขับเคลื่อนทุนชุมชนสู่การจัดการชุมชนเข้มแข็งและยั่งยืนของตำบลแม่เปา อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย ประกอบด้วย ภาวะผู้นำของชุมชน ทรัพยากรของชุมชน และการติดต่อประสานงานของชุมชน

คำสำคัญ: ศักยภาพผู้นำชุมชน; ทุนชุมชน; ชุมชนเข้มแข็ง; ตำบลแม่เปา

Abstract

The objective of this research is to study the potential development of community leaders for driving the community capital for strong and sustainable community management in Mae Pao sub-district, Phaya Meng Rai district, Chiang Rai province. The target group consisted of 14 community leaders in Mae Pao sub-district, 6 heads of government offices involved, and 15 community members who were selected from 5 representatives of youth, women, and elderly groups. The semi-structured interview form and questionnaire with open-ended and close-ended questions were used as research tools to collect data.

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., สำนักวิชาสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

Corresponding author, E-mail: nawinta_2010@hotmail.com

Technically, the data were collected by means of interviewing and organizing public stages. The data collection was analyzed, verified and classified into categories.

The results showed that the potentials of the community leaders for driving the community capital for strong and sustainable community management consisted of community leadership, community resources, and community coordination.

Keyword: potential of the community leaders; community capital; strong community; Mae Pao sub-district

1. บทนำ

ปัจจุบันสถานการณ์ทางสังคม เศรษฐกิจ และการเปลี่ยนแปลง ล้วนเป็นผลกระทบสำคัญของการดำเนินชีวิตตั้งแต่ระดับบุคคลไปจนถึงระดับชุมชน และสังคม ซึ่งกระบวนการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ส่งผลให้การดำเนินชีวิตเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย และการดำเนินชีวิตของมนุษย์ล้วนอยู่ภายใต้การกำกับของบรรทัดฐานทางสังคม ตั้งแต่ขั้นวิถีชีวิต ขั้นประเพณีวัฒนธรรมไปจนถึงขั้นกฎระเบียบการอยู่ร่วมกันในสังคม และกฎหมาย จึงมีการศึกษาในประเด็นสังคมวัฒนธรรม และชุมชนเข้มแข็ง ซึ่งเป็นรากฐานของการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข และนำไปสู่การเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในสังคม

ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในการสร้างชุมชนเข้มแข็ง ได้แก่ การยกระดับทุนชุมชน โดยเป็นการสร้างระบบชุมชนให้เกิดความเข้มแข็ง โดยชุมชนไม่ใช่หน่วยเดียวที่อยู่โดด ๆ ไม่ใช่แค่เป็นพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งที่มีอาณาเขตชัดเจน หรือพื้นที่รูปธรรม หากแต่ประกอบขึ้นจากกิจกรรมที่หลากหลายของคนที่มาอยู่ร่วมกัน ซึ่งเป็นทั้งความสัมพันธ์เชิงบวกและเชิงลบ ในแต่ละชุมชนนอกจากประกอบด้วยองค์ประกอบทางกายภาพที่เป็นอาณาเขตพื้นที่ สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ทั้งดิน น้ำ ป่าไม้ อากาศ และสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น ทั้งบ้านเรือน ถนนหนทาง วัด สะพาน รถยนต์ กองขยะ ฯลฯ และหากมองชุมชนในเชิงโครงสร้าง จะพบว่าชุมชนมีโครงสร้างหลักที่เป็นสถาบันทางสังคมอยู่ แต่ละสถาบันมีหน้าที่เป็นตัวกำกับ โดยมีตัวอย่างหลักคิดชุมชนเข้มแข็งที่มาจากชุมชนพื้นบ้านภาคเหนือบางแห่งได้กำหนดกระบวนการจัดการของตนเอง ประกอบไปด้วย 1) ฮ่อมแอง : ระดมทุนทางสังคมที่มีอยู่ก่อนที่จะพึ่งพาภายนอก 2) แบ่งทุน : สร้าง/ระดมทุนจากภายในให้ชุมชนมีส่วนร่วม 3) หนุนเสริม : พัฒนาระบบที่มีอยู่ในชุมชนให้เกิดประสิทธิภาพ 4) เต็มปัญญา : เชื่อมร้อยกระบวนการขององค์กรชุมชนให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 5) หาเป้า : กำหนดเป้าหมายและกลยุทธ์การพัฒนา 6) เอาหมู่ : เชื่อมประสาน ทำงานร่วมกัน 7) สู้งาน : มีกระบวนการจัดการความรู้ในรายละเอียดงานแต่ละประเภท และ 8) บันดาลสุข : สร้างหลักประกันชีวิต ระบบสวัสดิการสังคมที่ดี (คนทำงาน, 2561 : ออนไลน์)

โดยกระบวนการขับเคลื่อนทุนชุมชนสู่การจัดการชุมชนเข้มแข็งที่ยั่งยืนนั้น เริ่มต้นจากการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน ที่หมายถึง ภาวะผู้นำ แก่นนำชุมชนที่มีศักยภาพ มีพลังในการสอดประสาน และผนึกกำลังของชุมชน เป็นผู้นำที่ชุมชนยอมรับทั้งในเชิงโครงสร้างและผู้นำตามธรรมชาติ ซึ่งแต่เดิมมีทั้งระบบอาวุโส บทบาทหน้าที่หญิง-ชาย ผู้นำทางธรรมชาติและทางจิตวิญญาณ แต่เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลง ภาวะ

ผู้นำถูกยึดโยงเข้ากับความสัมพันธ์กับราชการที่ใช้อำนาจปกครองผ่านตัวบุคคลที่เป็นตัวแทนรัฐ ไม่ว่าจะเป็น
ผู้ใหญ่บ้าน หรือ อบต. เป็นต้น จากการขับเคลื่อนทุนชุมชนของพื้นที่ ในกระบวนการวิจัยครั้งนี้ได้มีการศึกษา
สถานการณ์ปัจจุบันที่น่าสนใจและเป็นปัญหาสำคัญตั้งแต่ระดับชุมชน จนถึงระดับชาติ คือ ปัญหา “เหล้า
และอบายมุข” เป็นกรณีศึกษาสำคัญในการส่งเสริมการจัดการชุมชนสู่ความเข้มแข็ง

“เหล้า-การพนัน” ถือเป็นอบายมุขและสิ่งมอมเมาใกล้ตัวที่แฝงโทษพร้อมอันตรายมหันต์ ที่จะชัก
ชวนให้ประชาชนหลงทาง พลัดโอกาสเติบโตอย่างมีคุณภาพ การดื่มเหล้าเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลกระทบต่อ
สุขภาพและก่อปัญหาด้านสาธารณสุขและด้านสังคม โดยก่อให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพและร่างกายของผู้ดื่ม
เช่น โรคพิษสุราเรื้อรัง โรคตับแข็ง มะเร็ง อุบัติเหตุ และยังก่อให้เกิดผลกระทบและความเสียหายต่อผู้ที่ไม่
ดื่ม เช่น การทะเลาะวิวาท การใช้ความรุนแรง อาชญากรรมและอุบัติเหตุบนท้องถนน การบริโภคเครื่องดื่ม
แอลกอฮอล์ทำให้ผู้เสียชีวิตทั่วโลกประมาณปีละ 3.3 ล้านคน และก่อให้เกิดความสูญเสียทางสุขภาพเท่ากับ
ร้อยละ 5.1 ของภาระโรคทั่วโลก ซึ่งเป็นความเสียหายที่สูงกว่าสาเหตุจากการติดเชื้อเอชไอวี/เอดส์ หรือ
วัณโรค

จากสถานการณ์ทางสังคม ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พ.ศ. 2560 พบว่า จากผลสำรวจ พบว่า
จากจำนวนประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไปทั้งสิ้น 55.9 ล้านคน เป็นผู้ที่ดื่มสุราหรือเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในรอบ
ปีที่แล้วประมาณ 15.9 ล้านคน (ร้อยละ 28.4) โดยเป็นผู้ที่ดื่มสม่ำเสมอ 6.98 ล้านคน (ร้อยละ 12.5) และ
เป็นผู้ที่ดื่มนาน ๆ ครั้ง 8.91 ล้านคน (ร้อยละ 15.9) กลุ่มอายุ 25-44 ปี มีอัตราการดื่มสุราสูงสุด (ร้อย
ละ 36.0) กลุ่มอายุ 20-24 ปี และ 45-49 ปี มีอัตราการดื่มสุราใกล้เคียงกัน (ร้อยละ 33.5 และ 31.1 ตาม
ลำดับ) กลุ่มผู้สูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป) มีอัตราการดื่มสุราร้อยละ 15.2 สำหรับกลุ่มเยาวชน (อายุ 15-19
ปี) มีอัตราการดื่มสุราต่ำสุด (ร้อยละ 13.6) เมื่อพิจารณาพฤติกรรมกรรมการดื่มสุราหรือเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
อย่างสม่ำเสมอในรอบปีที่แล้ว พบว่าจังหวัดที่มีอัตราผู้ดื่มสุราหรือเครื่องดื่มแอลกอฮอล์สม่ำเสมอ เกินกว่า
ร้อยละ 40 มีจำนวน 5 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดเชียงราย (ร้อยละ 45.3) จังหวัดลำพูน (ร้อยละ 44.1) จังหวัด
พะเยา (ร้อยละ 44.0) จังหวัดน่าน (ร้อยละ 42.4) และ จังหวัดสุรินทร์ (ร้อยละ 40.6) สำหรับแนวโน้ม
การดื่มสุราในประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป ในภาพรวมยังไม่ชัดเจน หากเปรียบเทียบกับผลสำรวจครั้งก่อน
(ปี 2558) ก็ยังถือว่าลดลงอย่างเห็นได้ชัด โดยในภาพรวมลดลง ร้อยละ 5.6 สัดส่วนผู้ชายที่ดื่มลดลงมากกว่า
ผู้หญิง อัตราการดื่มของผู้ชายลดลงร้อยละ 56.6 เป็นร้อยละ 47.5 (ลดลงร้อยละ 9.1) อัตราการดื่มของผู้
หญิงลดลงจากร้อยละ 13.0 เป็นร้อยละ 10.6 (ลดลงร้อยละ 2.4)

จังหวัดเชียงรายภายใต้บทบาทของหน่วยงานท้องถิ่นได้มีการสนับสนุนให้ชุมชนแก้ไขปัญหาระ
เหล้า และการพนันในงานศพ เพื่อลดการฆ่าตัวตาย สาเหตุของการเสียชีวิตอันดับหนึ่งของจังหวัด จึงมีนโยบาย
“งานศพงดเหล้า ปลอดอบายมุข” ให้ท้องถิ่นได้ดำเนินการณรงค์หาแนวทางการขับเคลื่อนงาน
การจัดงานศพปลอดเหล้าและการพนัน โดยกระตุ้นให้ผู้นำชุมชนและแกนนำที่เข้าร่วมประชุมได้มีส่วนร่วม
ในการดำเนินกิจกรรม โดยมีวัตถุประสงค์หลัก คือ เพื่อประหยัดค่าใช้จ่ายของเจ้าภาพในการจัดงาน เพื่อเป็นต้น
แบบของชาวบ้าน ในการจัดงานประเพณีปลอดเหล้า เพื่อเป็นการป้องกันการทะเลาะวิวาทในกลุ่มผู้เมาสุรา
และเล่นการพนัน เพื่อเป็นการรักษาประเพณีวัฒนธรรม งานศพปลอดเหล้าและการพนันให้คงเดิมไว้ และ
เพื่อลดการเกิดโรคจากการดื่มสุรา เช่น โรคตับแข็ง โรคมะเร็งใน ราษฎรแต่ละตำบลมีพฤติกรรมกรรมการดื่มสุรา

ในงานศพลดลง

ตำบลแม่เปา อำเภอพญาเม็งราย เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการรณรงค์ดังกล่าว และได้ดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องจนประสบความสำเร็จในการจัดกิจกรรม “งานศพงดเหล้า ปวดตอบายมุข” โดยกลุ่มผู้นำต่าง ๆ ของชุมชนได้มีการร่วมมือ ร่วมใจในการดำเนินกิจกรรมจนประสบความสำเร็จ จากกิจกรรมดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของผู้นำชุมชนตำบลแม่เปาที่ทำให้กิจกรรมดังกล่าวเกิดผลลัพธ์ที่ดีต่อชุมชนในการลดปัญหาเหล้าและอบายมุข ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา

การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนด้านการปลอดเหล้าปลอดอบายมุขในการขับเคลื่อนชุมชนแห่งภูมิปัญญาที่เข้มแข็งและยั่งยืนของตำบลแม่เปา อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปสู่กระบวนการพัฒนาและนำไปใช้ในพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนเพื่อขับเคลื่อนทุนชุมชนสู่การจัดการชุมชนเข้มแข็งและยั่งยืนของตำบลแม่เปา อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย

3. ประโยชน์ของการวิจัย

ผลการวิจัยจะเป็นองค์ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับศักยภาพผู้นำชุมชนในการจัดการชุมชนปลอดเหล้าปลอดอบายมุขในการขับเคลื่อนชุมชนที่เข้มแข็งและยั่งยืนของตำบลแม่เปา อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย จะนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพผู้นำเพิ่มขึ้น

4. ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนเพื่อขับเคลื่อนทุนชุมชนสู่การจัดการชุมชนเข้มแข็งและยั่งยืนของตำบลแม่เปา อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย

ขอบเขตด้านประชากรที่ศึกษา

1. ผู้นำชุมชนแม่เปา ประกอบด้วย หมู่บ้าน หมู่ 1 บ้านสันเจริญ, หมู่ 2 บ้านสบเปา, หมู่ 3 บ้านแม่เปา, หมู่ 4 บ้านทุ่งเจ้า, หมู่ 5 บ้านขุนห้วยแม่เปา, หมู่ 6 บ้านสันติคีรี, หมู่ 7 บ้านกระแล, หมู่ 8 บ้านสันหลวง, หมู่ 9 บ้านสันสามัคคี, หมู่ 10 บ้านสันเชียงใหม่, หมู่ 11 บ้านนาเจริญ, หมู่ 12 บ้านแม่เปาเหนือ, หมู่ 13 บ้านทุ่งเจ้าเหนือ และหมู่ 14 บ้านสบเปาใหม่

2. หัวหน้าหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพแม่เปา ผู้กำกับการสถานีตำรวจอำเภอพญาเม็งราย นายกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่เปา

3. กลุ่มสมาชิกในชุมชน ประกอบด้วย กลุ่มเยาวชน กลุ่มสตรี กลุ่มผู้สูงอายุ

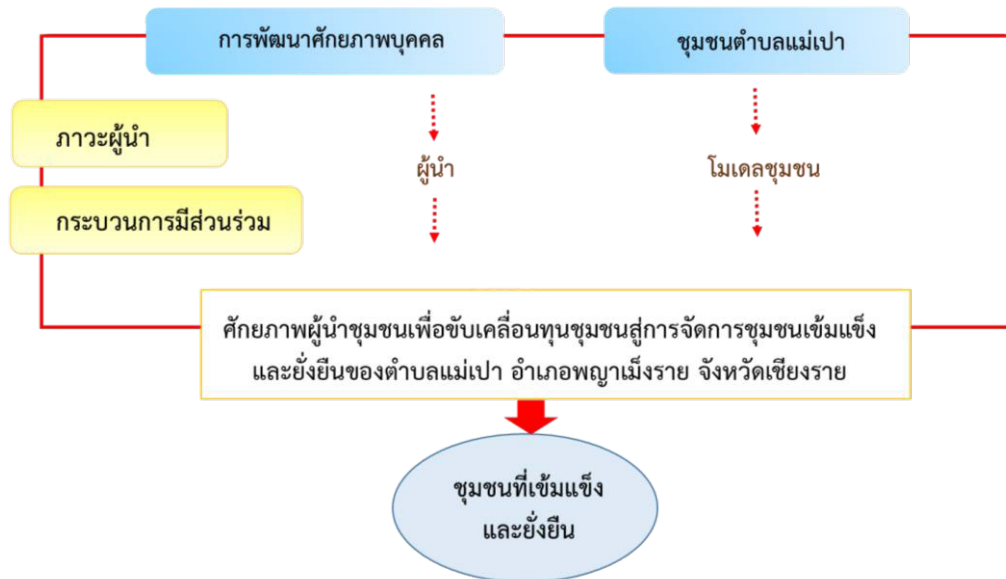
ขอบเขตด้านสถานที่ศึกษา

พื้นที่ศึกษา คือ ตำบลแม่เปา อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย ทั้งหมด 14 หมู่บ้าน

ขอบเขตด้านระยะเวลาที่ศึกษา

ระยะเวลาที่ศึกษา รวมเวลา 11 เดือน

กรอบแนวคิดการวิจัย

5. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ศักยภาพผู้นำชุมชนเพื่อขับเคลื่อนทุนชุมชนสู่การจัดการชุมชนเข้มแข็งและยั่งยืนของตำบลแม่เปา อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงรายในครั้งนี้ เป็นแผนงานวิจัยเชิงบูรณาการด้านการวิจัย การบริการวิชาการแก่สังคม และเป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่องการขับเคลื่อนทุนชุมชนสู่การจัดการชุมชนเข้มแข็งที่ยั่งยืน : กรณีศึกษากลยุทธ์ชุมชนปลอดภัยปลอดอบายมุขของตำบลแม่เปา อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย ซึ่งมีจุดมุ่งหมายของการวิจัยเพื่อศึกษาการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนเพื่อขับเคลื่อนทุนชุมชนสู่การจัดการชุมชนเข้มแข็งและยั่งยืนของตำบลแม่เปา อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยนำเสนอวิธีดำเนินการในการวิจัยตามขั้นตอนต่าง ๆ ของการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรกลุ่มเป้าหมาย

ประชากรกลุ่มเป้าหมายเป็นการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้นำที่เข้าร่วมกิจกรรม“งานศพดเหล้า ปลอดอบายมุข” ตำบลแม่เปา อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย ได้แก่

- ผู้นำชุมชนแม่เปา คือ กำนัน จำนวน 14 คน ประกอบด้วย
 - หมู่ 1 บ้านสันเจริญ
 - หมู่ 2 บ้านสบเปา
 - หมู่ 3 บ้านแม่เปา
 - หมู่ 4 บ้านทุ่งเจ้า
 - หมู่ 5 บ้านขุนห้วยแม่เปา
 - หมู่ 6 บ้านสันติคีรี

หมู่ 7 บ้านกระแล	หมู่ 8 บ้านสันหลวง
หมู่ 9 บ้านสันสามัคคี	หมู่ 10 บ้านสันเชียงใหม่
หมู่ 11 บ้านนาเจริญ	หมู่ 12 บ้านแม่เปาเหนือ
หมู่ 13 บ้านทุ่งเจ้าเหนือ	หมู่ 14 บ้านสบเปาใหม่

2. ตัวแทนหัวหน้าหน่วยงานราชการระดับบริหารที่เข้าร่วมกิจกรรม“งานศพงดเหล่า ปลอดภัย บายมุข” ตำบลแม่เปา อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพแม่เปา ผู้กำกับการสถานีตำรวจอำเภอพญาเม็งราย นายกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่เปา จำนวน 6 คน

3. ตัวแทนกลุ่มสมาชิกในชุมชน ซึ่งเป็นกรรมการกลุ่มในชุมชนที่เข้าร่วมกิจกรรม“งานศพงดเหล่า ปลอดภัย บายมุข” ตำบลแม่เปา อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย ประกอบด้วย กลุ่มเยาวชน กลุ่มสตรี กลุ่มผู้สูงอายุ โดยกำหนดตัวแทนกลุ่มละ 5 คน รวม 15 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง โดยมีการถามปลายเปิดและปลายปิดที่สามารถปรับได้ตามบริบทของพื้นที่ศึกษาและปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้น ร่วมกับเทคนิควิธีการได้มาของข้อมูล ดังนี้

1. การสัมภาษณ์ ใช้ร่วมกับแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ในการเก็บรวบรวมข้อมูลศักยภาพผู้นำ
2. การจัดเวทีชาวบ้าน จัดประชุมกลุ่มเฉพาะ โดยดำเนินการจัดประชุมเพื่อวิเคราะห์สถานะ

แวดล้อมของชุมชน

3. วิธีการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แนวคำถามที่สร้างจากการรวบรวมข้อมูลจากแนวคิด ทฤษฎี ข้อเท็จจริง งานวิจัยและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องที่สามารถปรับได้ตามบริบทของพื้นที่ศึกษาและปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้น มีการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยโดยผู้รู้ด้านศักยภาพผู้นำชุมชน และผู้เชี่ยวชาญด้านทุนชุมชน จำนวน 3 ท่าน

ในระยะแรกของการวิจัย ใช้การวิจัยเอกสารเพื่อรวบรวมข้อมูลทฤษฎีของตำบลแม่เปา อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย และข้อมูลที่เกี่ยวข้องเป็นพื้นฐานในการศึกษาภาคสนาม และใช้ในการทำกรอบคำถามในการเก็บข้อมูลภาคสนาม เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก ครบถ้วนและมีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลในระหว่างการเก็บข้อมูล โดยใช้วิธีการ คือ การสัมภาษณ์ และการจัดเวทีชาวบ้าน

4. การจัดทำกับข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การตรวจสอบข้อมูล

ระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูล มีการจัดกระทำกับข้อมูลและมีการตรวจสอบความถูกต้องอยู่เสมอ

4.2 วิธีจัดการประเภทข้อมูล

จัดข้อมูลตามกรอบแนวคิดของการวิจัย คือ การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนเพื่อขับเคลื่อนทุนชุมชนสู่การจัดการชุมชนเข้มแข็งและยั่งยืนของตำบลแม่เปา อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย

4.3 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยวิเคราะห์ข้อมูลตลอดเวลาในระหว่างการทำวิจัย ใช้การบรรยาย หรือพรรณนา ตามกรอบแนวคิดของการทำวิจัย

6. สรุปผลการวิจัย

6.1 ผลการศึกษาศักยภาพของผู้นำชุมชน โดยการสัมภาษณ์

ตารางที่ 1 แสดงศักยภาพผู้นำชุมชนเพื่อขับเคลื่อนทุนชุมชนสู่การจัดการชุมชนเข้มแข็งและยั่งยืนของตำบลแม่เปา อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย

ศักยภาพผู้นำชุมชน	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล
1. ภาวะผู้นำของชุมชน	- ด้านบริหารตนเอง มีบุคลิกภาพดี มีปียะวาจา รักษาคำพูด มีความรู้ความสามารถอย่างแท้จริง มีคุณธรรม ศีลธรรม จริยธรรม และมีวินัยในตนเอง - ด้านบริหารงาน มีการวางแผนการทำงานและพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง มีการสร้างและการพัฒนาทีมงาน และ ความรับผิดชอบต่อชุมชน -ด้านการบริหารสังคม มีมนุษยสัมพันธ์ดี เป็นประชาธิปไตย ประสานงานดี เป็นที่ปรึกษาที่ดี ทำงานโดยเน้นการมีส่วนร่วม -วิสัยทัศน์ในการพัฒนาของผู้นำชุมชน ผู้นำชุมชนจะเน้นความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของประชาชนในชุมชนมากกว่า โครงสร้างพื้นฐาน โดยเฉพาะโครงการปลอดเหล้าปลอดอบายมุข เดิมจะเน้นในงานศพ ต่อมาพบว่า ประสบความสำเร็จเลยได้ขยายไปในงานอื่น ๆ เช่น งานบุญต่าง ๆ เป็นต้น -การพัฒนาตนเอง ผู้นำมีการพัฒนาตนเองในหลาย ๆ ด้าน เช่น การศึกษาในระดับปริญญาตรี การพัฒนาฝึกอบรมต่าง ๆ

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ศักยภาพผู้นำชุมชน	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล
2. ทรัพยากรของชุมชน	ทรัพยากรชุมชนหลากหลาย มีจำนวนหลายกลุ่ม และแต่ละกลุ่มมีความเข้มแข็ง มีแนวทางในการปฏิบัติงาน และผลงานของกลุ่มมีความชัดเจน โดดเด่น และได้รับรางวัลจากหลายหน่วยงาน
3. การติดต่อประสานงานของชุมชน	-การติดต่อประสานงานในชุมชนใช้วิธีการประกาศเสียงตาม สายในการกระจายข้อมูลข่าวสาร ในกรณีเร่งด่วน และใช้การประชุมประจำเดือน หากเป็นเรื่องเกี่ยวกับ ความปลอดภัยของชุมชน ใช้การติดต่อ ประสานงานทางโทรศัพท์ โน้ตบุ๊ก -การติดต่อประสานงานกับหน่วยงานภายนอกชุมชน ผู้นำชุมชนจะเป็นหลัก ในการประสานงาน กับทางอำเภอ และหน่วยงานราชการอื่น ๆ

จากตารางที่ 1 จากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับศักยภาพของผู้นำชุมชน พบว่า ศักยภาพของผู้นำชุมชนประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ ด้านภาวะผู้นำของชุมชน พบว่า ผู้นำชุมชนจะต้องมีความสามารถในการบริหารตนเอง ด้านบริหารงาน ด้านการบริหารสังคม มีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาและมีการพัฒนาตนเอง ดังที่ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า

“ผมคิดว่า...คนจะเป็นผู้นำได้นั้น จะต้องเริ่มจากตัวเองที่ต้องมีท่าทางที่ดี น่านับถือ เข้าวัดรักษาศีล เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ชาวบ้าน (ผู้นำชุมชน, 15 กันยายน 2562)”

“ผู้นำจะต้องมีความคิดที่ไกลกว่าคนในชุมชน ต้องเริ่มต้นความคิดใหม่ ๆ หาความรู้ และเปิดใจรับความรู้จากคนอื่น ๆ เสมอ (หัวหน้าหน่วยงานราชการ, 15 กันยายน 2562)”

ด้านทรัพยากรของชุมชน พบว่า ทรัพยากรของชุมชนมีส่วนทำให้เกิดศักยภาพของผู้นำชุมชนโดย ทรัพยากรชุมชนมีความหลากหลาย มีจำนวนหลายกลุ่ม และแต่ละกลุ่มมีความเข้มแข็ง มีแนวทางในการปฏิบัติงาน และผลงานของกลุ่มมีความชัดเจน โดดเด่น และได้รับรางวัลจากหลายหน่วยงาน ดังที่ผู้ให้ข้อมูลซึ่งเป็นตัวแทนกลุ่มสมาชิกในชุมชน กล่าวว่า

“กลุ่มเยาวชนที่พวกหนูทำงานอยู่ เพราะเราอยากจะช่วยผู้ใหญ่ในชุมชนทำงานที่มีประโยชน์ อยากมีส่วนร่วมในการดูแลชุมชน และอยากให้เด็กในชุมชนมีกิจกรรมที่มีประโยชน์และไม่ไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด (แกนนำเยาวชน, 8 กันยายน 2562)”

“ถ้าพูดถึงกลุ่มในชุมชน เรามีหลายกลุ่ม และแต่ละกลุ่มก็มีเป้าหมายในการรวมกลุ่มต่างกัน แต่มีความคิดเหมือนกัน คือ อยากช่วยกันพัฒนาชุมชนในดีขึ้น (ตัวแทนกลุ่มสมาชิกในชุมชน, 15 กันยายน 2562)”

การติดต่อประสานงานของชุมชน พบว่า ศักยภาพของผู้นำในการติดต่อประสานงาน ส่งผลให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชน โดยการติดต่อประสานงานในชุมชนใช้วิธีการประกาศเสียงตามสายในการกระจายข้อมูลข่าวสาร ในกรณีเร่งด่วน และใช้การประชุมประจำเดือน หากเป็นเรื่องเกี่ยวกับความปลอดภัยของชุมชน ใช้การติดต่อประสานงานทางโทรศัพท์ไลน์ ส่วนการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานภายนอกชุมชน ผู้นำชุมชนจะเป็นหลักในการประสานงานกับทางอำเภอ และหน่วยงานราชการอื่น ๆ ดังที่ผู้ให้ข้อมูล กล่าวว่า

“กำนันหรือผู้ใหญ่บ้านจะทำหน้าที่เป็นตัวหลัก และประสานงานในการให้ข้อมูลข่าวสารกับชาวบ้าน โดยทางหน่วยงานของเราจะส่งข่าวผ่านผู้นำชุมชน ที่ผ่านมาก็ถือว่าราบรื่นเป็นอย่างดี (หัวหน้าหน่วยงานราชการ, 15 กันยายน 2562)”

“พ่อแม่ของเรามีไลน์กลุ่มของหมู่บ้านครับ ส่วนใหญ่ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ทางพ่อหลวงบ้านจะเป็นผู้แจ้งข่าว และทุกคนในชุมชนก็จะรู้อย่างรวดเร็ว (แกนนำเยาวชน, 8 กันยายน 2562)”

6.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากเวทีชาวบ้าน เพื่อวิเคราะห์สถานะแวดล้อมของชุมชน ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ และสรุปผลจากการประชุมกลุ่มเฉพาะ รายละเอียดดังนี้

1. ผู้นำชุมชนสามารถกระตุ้นแกนนำที่เข้าร่วมโครงการปลอดภัยปลอดภัยปลอดภัย โดยได้มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและร่วมการจัดกิจกรรมรณรงค์ส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง และให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี โดยมุ่งเน้นวัตถุประสงค์หลักคือ เพื่อประหยัดค่าใช้จ่ายของเจ้าภาพในการจัดงาน เพื่อเป็นต้นแบบของชาวบ้าน ในการจัดงานประเพณีปลอดภัย เพื่อเป็นการป้องกัน การทะเลาะวิวาทในกลุ่มผู้เมาสุรา และเล่นการพนัน เพื่อเป็นการรักษาประเพณีวัฒนธรรม งานศพปลอดภัยและการพนันให้คงเดิมไว้ และเพื่อลดการเกิดโรคจากการดื่มสุรา เช่น โรคตับแข็ง โรคมะเร็งในราษฎรตำบลแม่เปา มีพฤติกรรมกรรมการดื่มสุราในงานศพลดลง และมีการรณรงค์ในงานอื่น ๆ เช่น งานบุญกฐิน งานผ้าป่า และกิจกรรมอื่น ๆ

2. การจัดโครงการงานบุญปลอดภัย ปลอดภัยการพนัน โดยน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ลด ละ เลิก อบายมุขของในหลวงรัชกาลที่ 9 มาปฏิบัติใช้ มีเป้าหมายเพื่อให้เจ้าภาพ ลด ละ เลิกเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และการพนันในงานบุญ รวมถึงการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ครอบคลุมทุกเทศกาลโดยผลักดันเป็นนโยบายของท้องถิ่น ทั้งระดับชุมชน ตำบล มีการขับเคลื่อนผ่านงานบุญปลอดภัยได้ 13 งาน และล่าสุดได้ยกระดับงานบุญออกพรรษาเป็นงานบุญปลอดภัยงานที่ 14 เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแด่ในหลวงรัชกาลที่ 9

3. การขับเคลื่อนแก้ไขปัญหาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เน้นชุมชนเป็นฐาน มีประชาคมงดเหล้าเป็นผู้ประสานการขับเคลื่อนงาน กำหนดยุทธศาสตร์การทำงานให้เหมาะสมกับสถานการณ์ การสร้างพื้นที่รูปธรรมบุญประเพณีปลอดภัย การให้ความรู้เท่าทันกลยุทธ์ของธุรกิจแอลกอฮอล์ สร้างความตระหนักรู้ปรับเปลี่ยนค่านิยมหรือให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการลด ละ เลิกการดื่ม รวมทั้งการประหยัดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น เน้นกระบวนการประชาคมเพื่อกำหนดเป็นกติกาหรือมาตรการชุมชนงานบุญประเพณีปลอดภัย และขยายไปสู่ปัจจัยเสี่ยงอื่นๆ ซึ่งคาดว่ากระบวนการเหล่านี้จะช่วยลดจำนวนนักดื่มทั้งหน้าเก่าและหน้าใหม่ลงได้ในอนาคตอันใกล้

4. การดำเนินงานนโยบายบุญประเพณีปลอดเหล้า ซึ่งเป็นพื้นที่ต้นแบบจัดงานบุญปลอดเหล้าครบรอบ 10 ปี สามารถยกระดับงานบุญปลอดเหล้าได้ 13 งาน ใน 12 เดือน ได้แก่ 1) งานปีใหม่ 2) สงกรานต์ 3) บั้งไฟ 4) ทอดกฐิน 5) ทอดผ้าป่า 6) งานศพ 7) งานบวช 8) งานบุญอัฐิ (ทำบุญกระดูก) 9) งานบุญข้าวประดับดิน 10) งานไว้ผับริบพรบุรุษ 11) งานลอยกระทง 12) งานขึ้นบ้านใหม่ 13) งานแต่งงาน

5. การสนับสนุนให้ “ร้านค้าไม่ขาย คนไม่ดื่ม จดเหล้าครบพรรษา” หัวใจสำคัญคือความร่วมมือของทุกคนในชุมชนที่ร่วมกันรักษาดิคาชุมชน กระบวนการชุมชนนี้จึงเป็นที่มาของการเป็นหมู่บ้านปลอดเหล้าร้อยเปอร์เซ็นต์ อีกทั้งยังมีการส่งต่อแนวความคิดให้เด็กและเยาวชนรู้จักป้องกันนักดื่มหน้าใหม่ร่วมเป็นเจ้าของปัญหาที่เกิดจากน้ำเมา ภายใต้กลุ่ม “เยาวชนคนแม่เปาสรางสุข” ถือเป็นการทำงานอย่างมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน เพราะมีผู้นำที่แท้จริง มีผู้ตามที่ได้ความร่วมมือ เรียกได้ว่า “คนแม่เปาปลอดเหล้าเข้ากระดูกดำ” อย่างแท้จริง คนตำบลแม่เปาพร้อมใจ ร่วมกันปฏิบัติทำความดี “จดเหล้าสืบสานพระราชปณิธาน” ด้วยการยกระดับให้งานออกพรรษา เป็นงานบุญปลอดเหล้า “ออกพรรษางดเหล้าตลอดปี ชีวิตเป็นสุข” โดยน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ลด ละ เลิก อบายมุขตามรอยพ่อ ถวายเป็นพระราชกุศลแด่ในหลวงรัชกาลที่ 9

7. การอภิปรายผล

จากผลการศึกษาการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนเพื่อขับเคลื่อนทุนชุมชนสู่การจัดการชุมชนเข้มแข็ง และยั่งยืนของตำบลแม่เปา อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย พบว่า ศักยภาพผู้นำชุมชนเพื่อขับเคลื่อนทุนชุมชนสู่การจัดการชุมชนเข้มแข็งและยั่งยืนของตำบลแม่เปา อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย ประกอบด้วย

1. ภาวะผู้นำของชุมชน ได้แก่ ด้านบริหารตนเอง ด้านบริหารงาน ด้านการบริหารสังคม ด้านวิสัยทัศน์ในการพัฒนาของผู้นำชุมชน และด้านการพัฒนาตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ กุลธิดา ลิ้มเจริญ และพระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (2562) ที่ได้ศึกษากระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำเพื่อสันติภาพตามแนวพุทธบูรณาการ ผลการวิจัย พบว่า ผู้นำเพื่อสันติภาพจะต้องมีความรู้ ความสามารถ ต้องเข้าใจตัวเอง เข้าใจผู้อื่น และเข้าใจโลก ว่าโลกนี้ไปถึงไหนแล้ว ต้องมีความรู้กว้างขวาง มองไกล ต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ เป็นผู้มีความขยัน ผู้นำต้องมีความรู้ ประสบการณ์ มีทักษะเกี่ยวกับเรื่องของตัวเองจะไปบริหารองค์กร และต้องศึกษาความรู้เพิ่มเติม มีวิสัยทัศน์ มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ความสามารถเฉพาะด้าน และเป็นไปในแนวทางเดียวกับนันทวรรณ อิศรานุวัฒน์ชัย (2550) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ในยุคโลกาภิวัตน์ : ศึกษาจากหลักพุทธธรรม ผลการวิจัยพบว่า บทบาทผู้นำที่ดีตามแนวคิดทฤษฎีตะวันตกประกอบด้วยบทบาทพื้นฐานสำคัญ 4 ประการคือ (1) การกำหนดทิศทางขององค์กรให้เป็นไปตามวิสัยทัศน์ที่ได้วางไว้ (2) การจัดการระบบการทำงาน (Alignment) (3) การมอบอำนาจ (Empowerment) เป็นการมอบหมายอำนาจความรับผิดชอบให้แก่บุคคลที่เหมาะสมเพื่อให้การทำงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ (4) แบบอย่างการเป็นผู้นำ (Modeling)

2. ทรัพยากรของชุมชน ได้แก่ ทรัพยากรชุมชนหลากหลาย มีจำนวนหลายกลุ่ม และแต่ละกลุ่มมีความเข้มแข็ง มีแนวทางในการปฏิบัติงาน และผลงานของกลุ่มมีความชัดเจน โดดเด่น และได้รับรางวัลจากหลายหน่วยงาน

3. การติดต่อประสานงานของชุมชน ได้แก่ การติดต่อประสานงานในชุมชนใช้วิธีการประกาศเสียงตามสายในการกระจายข้อมูลข่าวสาร ในกรณีเร่งด่วน และใช้การประชุม ประจำเดือน หากเป็นเรื่องเกี่ยวกับความปลอดภัยของชุมชน ใช้การติดต่อ ประสานงานทางโทรศัพท์ โน้ต และ การติดต่อประสานงานกับหน่วยงานภายนอกชุมชน ผู้นำชุมชนจะเป็นหลักในการประสานงาน กับทางอำเภอ และหน่วยงานราชการอื่น ๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของเมน (Men, 2015) กล่าวว่า ผู้นำควรใช้เครื่องมือในการสื่อสารที่มีความหลากหลาย ผู้นำตั้งแต่แบบดั้งเดิม เช่น แบบการเผชิญหน้า (Face-to-face) สื่อสิ่งพิมพ์ อีเมล โทรศัพท์ จนถึงสื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่สำคัญ

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนเพื่อขับเคลื่อนทุนชุมชนสู่การจัดการชุมชนเข้มแข็งและยั่งยืนของตำบลแม่เปา อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงรายควรมีนโยบายหรือแนวทางในการส่งเสริมศักยภาพผู้นำชุมชนอย่างต่อเนื่องเป็นรูปธรรม

2. หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนเพื่อขับเคลื่อนทุนชุมชนสู่การจัดการชุมชนเข้มแข็งและยั่งยืนของตำบลแม่เปา อำเภอพญาเม็งราย ควรร่วมมือกันส่งเสริมศักยภาพผู้นำชุมชน โดยการมีส่วนร่วมแบบไตรภาคี เพื่อให้การดำเนินงานต่าง ๆ เป็นไปอย่างต่อเนื่อง และเกิดความร่วมมือในทุก ๆ ด้าน

8.2 ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเงื่อนไขอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนเพื่อขับเคลื่อนทุนชุมชนสู่การจัดการชุมชนเข้มแข็งและยั่งยืนของตำบลแม่เปา อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย เพิ่มเติม เช่น การรับรู้ความสามารถของตนเองต่อการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน การตระหนักรู้ในตนเองด้านการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน เป็นต้น เพื่อนำมาเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ควรมีการเสริมสร้างการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนที่สามารถสร้างรูปแบบและนำไปประยุกต์ใช้ในประชาชนพื้นที่อื่น ๆ ได้

9. บรรณานุกรม

- กุลธิดา ลิ้มเจริญ และพระมหาหรรษา ธมฺมหาโส. (2562). กระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำเพื่อสันติภาพตามแนวพุทธบูรณาการ. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*. 7(ฉบับเพิ่มเติม): S180-S192.
- คนทำงาน. (2561). *ยกระดับการพัฒนา “ชุมชน” และ “ชุมชน”*. สืบค้นเมื่อ 31 มีนาคม 2562, จาก <https://www.gotoknow.org/posts/178532>.
- นงนุช ใจชื่น และคณะ. (2560). สถานการณ์ ช่องว่างและโอกาสในการควบคุมการตลาดและการโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทย. *วารสารวิจัยระบบสาธารณสุข*. 11(1): 11-มีนาคม 25.
- นันทวรรณ อิศรานุวัฒน์ชัย. (2550). *ภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ในยุคโลกาภิวัตน์ : ศึกษาจากหลักพุทธธรรม*. พุทธศาสนตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิชัย เอกพลากร และคณะ. (2559). *รายงานการสำรวจสุขภาพประชาชนไทยโดยการตรวจร่างกาย ครั้งที่ 5 พ.ศ. 2557*. นนทบุรี: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.
- Denzin, N. K. (1978). *Sociological Methods*. New York: McGraw-Hill.
- Men, L. R. (2015). “Review the internal communication role of the chief executive officer: Communication channels, style, and effectiveness.” *Public Relations Review*. 41: 461-471.

10. References

- Aekplakorn W., & et al. (2016). Report of the 5th Thai Health Survey by Physical Examination 2014. Nontaburi: Health Systems Research Institute.
- Denzin, N. K. (1978). *Sociological Methods*. New York: McGraw-Hill.
- Isaranuvatchai N. (2007). “*Desirable Leadership in the Globalization: Study from the Principles of Buddhism*”. Master of Buddhist. Graduate School. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Jaichuen N., & et al. (2017). Situation, Gaps and Opportunities of Alcohol Marketing and Advertising Control in Thailand. *Journal of Health Systems Research*. 11(1): 11-25.
- Khonthamngan. (2018). *Improve the level of “community” and “community”*. Retrieved March 31 2019, <https://www.gotoknow.org/posts/178532>.
- Limcharoen K., & Phramaha Hansa Dhammahāso. (2019). A Process of Leadership development for Peace According to Buddhist Integration. *Journal of MCU Peace Studies*. 7(Supplement Issue) : S180-S192.
- Men, L. R. (2015). “Review the internal communication role of the chief executive officer: Communication channels, style, and effectiveness.” *Public Relations Review*. 41: 461-471.